

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הטמנה בתבן, זגין, מוכין, עשבים, כסות ופירות

(מ"ז ב') (המשך משנה): ולא (טומנים מערב שבת) בתבן ולא בזגין (פסולת ענבים), ולא במוכין (חתיכות צמר רך שממלאים בו את הכרים והכסות¹), ולא בעשבים, בזמן שהן לחין (שאז יש בהם הבל). אבל טומנין בהן (בתבן, זגין, מוכין ועשבים) כשהן יבשין.

(מ"ט א') איבעיא להו: לחין מחמת עצמן, והיכי משכחת לה, כגון ממרטא דביני אטמי (צמר שבין ירוכתייה של הבהמה שהוא מלא זיעה ולח מעצמו), או דילמא לחין מחמת דבר אחר?

תני רבי אושעיא: טומנין בכסות יבשה, ובפירות יבשין. אבל לא בכסות לחה ולא בפירות לחין. כסות לחה מחמת עצמה היכי משכחת לה? ממרטא דביני אטמי.

משנה: טומנין (מערב שבת) בכסות, ובפירות (כגון חיטים וקטניות), בכנפי (נוצה של) יונה, ובנסורת של חרשים (נגרים). שאינם מוסיפים הבל. (1) ובנעורת של פשתן דקה (חתיכות דקות). (2) רבי יהודה אוסר (להטמין) בדקה, ומתיר בגסה (בחתיכות גסות).

שיטות הראשונים

הטמנה במוכין לחין: המשנה סתמה לאסור הטמנה במוכין לחין. והסתפקה באיזה לחין מדובר. דעת רש"י, ר"ן ורא"ש, שכשהם חמים מחמת דבר אחר מחממים פחות. וכתב הרי"ף דסליקא דמחמת עצמן תנן. וכן פסק הרא"ש לקולא, דאיסורא דרבנן היא, וטומנין בהן אם לחין מחמת דבר אחר. וכן נראה מדברי הרמב"ם². והשו"ע פסק לחומרא³.

הטמנה בכסות ופירות בערב שבת: המשנה סתמה להתיר. דעת הרי"ף (ע"פ ביאור רבינו ירוחם) שרבי אושעיא שהתיר להטמין רק ביבשים, מבאר את המשנה, וכן הלכה. ודעת התוספות וטור שהוא חולק על המשנה שהתירה בסתם, והלכה כמשנה, שטומנים בע"ש בכסות ופירות בין לחים בין יבשים. וכן משמע מסתימת הרמב"ם. וכן פסק השו"ע⁴.

1. פיה"מ לרמב"ם.

2. הרמב"ם פסק: "יש דבירים, שאם טמן בהן התבשיל - הוא מתחמם, ומוסיפין בבושלו פני האש, כגון גפת וזבל ומלח וסיד וחול, או זגין ומוכין ועשבים בזמן ששולשן לחין מחמת עצמן". משמע שאם לחין מחמת דבר אחר, טומנים בהם. וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות. ובכתבי יד ספרדים (וכן הכריע בהוצאת פרנקל) של 'משנה תורה', הגירסה היא: "או זוגין ומוכין ועשבים בזמן ששולשן לחים, ואפילו מחמת עצמן". משמע שכשהם לחים מחמת דבר אחר מחממים יותר, ויותר פשוט לאסור. ובסתירה למש"כ בפיה"מ. ולפי זה הוא לחומרא, אף שהוא דרבנן. אבל כבר נשאל על כך רבי יהושע הנגיד שהיה אצלו ספרו המקורי של הרמב"ם, וכתב בתשובה שאין בנוסחאות המקור "אפילו", וצריך למוחקו. יד פשוטה'.

3. שגם כשלחים דבר אחר אסור להטמין בהם (ע"פ הבנתו את דברי הרמב"ם, ראה ב"י. אמנם ראה הערה לעיל, מש"כ בדעת הרמב"ם ע"פ כת"י, ובשם רבי יהושע הנגיד שראה בספרו המקורי של הרמב"ם). או"ח רנז,ג. והרבה אחרונים חלקו על השו"ע, שדוקא כשלחים מחמת עצמן, שהם מחממים יותר - אסורים. ראה משנ"ב. מקורות - רמב"ם (הל' שבת ד,א).

4. או"ח רנז,ג. מקורות - רמב"ם (הל' שבת ד,א).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רנז)

ג. אלו הם דברים המוסיפים הבל: פסלת של זיתים או של שומשמיין וזבל ומלח וסיד וחל, בין לחים בין יבשים, ותבן וזגין ומוכין ועשבים בזמן ששולשין לחין. ואלו דברים שאינם מוסיפים הבל: כסות ופרות וכנפי יונה (או שאר נוצות) (מהר"א בהגהות) ונערת של פשתן ונסרת של חרשין (פ"י הקש הדק הנופל מן העץ פשמגרים אותו במגרה). **הגה:** יש אומרים דמותר להטמין בסלעים, אף על פי שמוסיפין הבל, דמלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן (תוספות ומרדכי ר"פ לא יחפור).

הטמנה בעורות

(מ"ט א') **משנה:** טומנין בשלחין (עורות), ומטלטלין אותן (גם בלי שטמן בהם, דחזו למיזגא עלייהו).

יטיב ר' יונתן בן עכנאי ור' יונתן בן אלעזר ויטיב רבי חנינא בר חמא גבייהו, וקא מיבעיא להו: שלחין של בעה"ב תנן (שאינן מקפיד עליהם אם מתלכלכים) אבל של אומן (העומדים למכירה) כיון דקפיד עלייהו, לא מטלטלינן להו. או דילמא של אומן תנן, וכ"ש של בעה"ב?

אמר להו רבי יונתן בן אלעזר: מסתברא, של בעל הבית תנן, אבל של אומן קפיד עלייהו.

אמר להו רבי חנינא בר חמא, כך אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: אבא שלחא הוה, ואמר הביאו שלחין ונשב עליהו.

(מ"ט ב') (ומסיק) **כתנאי:** עורות של בעל הבית מטלטלין אותן, ושל אומן אין מטלטלין אותן. רבי יוסי אומר: אחד זה ואחד זה מטלטלין אותן.

שיטות הראשונים

טלטול עורות של אומן ושל בעל הבית: פסקו רב שרירא גאון, רי"ף, רמב"ם, ורא"ש, כרבי יוסי, שאפילו שלחין של אומנים, אין מקפידים עליהם, ומותר לטלטלם. ודעת רי"ד דהלכה כחכמים. **והשו"ע** פסק כרוב הראשונים.

טומנין בשלחין ומטלטלין אותן: הראשונים העירו על סתירה בין הסוגיות. **רש"י** פירש, דהכא מיירי בעור בהמה גסה. אבל עור בהמה דקה לא חזי למיזגא כולי האי, ואסור לטלטל. **ורבינו תם** פירש דהכא מיירי ביבשים, דחזי למיזגא עלייהו. אבל לחין, אסור לטלטל. **והשו"ע** פסק **כרבינו תם**. **והרמ"א** כתב בשם יש אומרים **כרש"י**.

5. דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים, ומאיזה כח נוכל לדחות דברי חכמים, אי ר' יוסי לא הוה קפיד, שאר אומנין קפדי, דאם כן לא הוה פליגי רבנן עליה אי לאו דהכי הוה מהדרי ליה. רי"ד.

6. או"ח שחכה. מקורות - רב שרירא (הו"ד ברי"ף ורא"ש). רי"ף (כב ב בדפיו). רא"ש (ס"ו). רמב"ם (הל' שבת כו"ב). רי"ד (פסקיו, מ"ט א', ד"ה מיתבי).

7. דאמר בפ"ק דביצה (י"א א') נותנין העור לפני הדורסן, דהתירו סופן משום תחילתן, פירוש, כדי שישחוט לצורך יום טוב; אבל עור דמערב יום טוב משמע התם דאסור לטלטל. ובפרק כל כתבי (קט"ז ב') קאמר אם מטלטלין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אגב בשר, משמע דעור בלא בשר אסור.

8. או"ח שחכה. וכתב המשנ"ב (ס"ק קז) והעיקר כדעה הראשונה, דתלה רק ביבשים, ואז מותר בין בעבדים ובין שאינם עבדים. מקורות - ר"ת (הו"ד בתוספות). תוספות (מ"ט א', ד"ה טומנין). רש"י (כל כתבי, קט"ז ב', ד"ה בתרתי).

בעזהש"ת

ל' ניסן תש"פ
מסכת: שבת | פרק: ד' | דף: מ"ט

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שח)

כה. עורות יבשים, בין של אמן בין של בעל הבית, מתר לטלטלן.

הגה: ויש אומרים דוקא עורות בהמה גסה דחזי לישוב עליהם, אבל מבהמה דקה, אסור, אלא אם כן חשב לישוב עליהם מבעוד יום (רש"י פ' ב"ט).